

ТМ	Г. XXII	Бр. 1-2	Стр. 151 - 167	Ниш	јануар - јун	1998.
----	---------	---------	----------------	-----	--------------	-------

UDK 341-058.868:179.2

Прегледни рад

Примљено: 04.05.1998.

Миомира Костић

Правни факултет

Ниш

МЕЂУНАРОДНОПРАВНО ПРИЗНАЊЕ И ЗАШТИТА ОСНОВНИХ ПРАВА ДЕТЕТА

Режи ме

Za{ ti ta deteta na me|unardnom pl anu predvi |a se u okvi ru za{ - ti te op{ ti h qudski h prava, al i i kroz posebnu za{ ti tu prava deteta. Najnovi ji dokument me|unardne zajedni ce o za{ ti ti prava deteta je Konvencija UN o pravi ma det et a i z 1990. Dr` ave -l ani ce Konvencije obavezal e su se da }e po{ tovat i obezbedi ti prava koja su sadr` ana u woj, svakom detetu pod wi hovom juri sdi kci jom, bez i kakve di skri mi naci je. Konvencija predvi |a za{ ti tu deteta od odre |eni h obl i ka vi kti mi zaci je. Tako, razl i kuje seksual no i zrabqi vave i zl oupotrebu deteta od navo |ewa i l i pri - si qavawa deteta da u-estvuje u nezakoni tim seksual ni m akti vnosti ma, kori { }ewa dece u prosti tuci ji i u pornograf ski m predstavama i -asopi - si ma. Po{ to je seksual no zl ostavqawe i "komerci jal no i skori { }avawe dece" popri mi l o obl i ke savremenog ropstva, neophodna je me|unardna saradwa u te` wi da se ove pojave i skorene. Svetski kongres proti v komerci jal nog seksual nog i skori { }avawa dece po prvi put je odr` an u Stokhol mu od 27-31. avgusta 1996. Kongresu su pri sustvoval i predstavnici vl ada i z 122 dr` ave, zajedno sa nevl adi ni m organi zaci jama. Na Kongresu je usvojena Dekl araci ja prot i v komerci jal ne seksual ne zl oupot rebe dece.

Kqu-ne re-i : prava deteta, zl ostavqano dete, "komerci jal no i skori { }avawe dece", Konvencija o pravi ma deteta, za{ ti ta deteta

I

Za{ ti ta deteta na me|unarodnom pl anu predvi |a se u ok-
vi ru za{ ti te op{ ti h qudski h prava, al i i kroz posebnu za{ ti -
tu prava deteta. Op{ ta pravna pravi |a me|unarodnog prava o
pravi ma ~oveka sadr` ana su u Poveqi UN iz 1954. godi ne, koja
propi suje da je jedan od ci qeva OUN "podr` avawe i razvi jawe
po{ tovawa prema qudski m pravi ma i prema osnovni m sl oboda-
ma za sve bez obzi ra na rasu, pol , jezi k i l i veru".¹ Op{ t a dekl-
laraci ja o pravi ma ~oveka predvi |a da se sva qudska bi }a ra |a-
ju sl obodna i jednaka u dostojanstvu i pravi ma, da su obdarena
razumom i sve{ }u i treba jedni prema drugi ma da postupaju u
duhu bratstva. Svako qudsko bi }e i ma pravo na ` i vot, sl obodu
i bezbednost l i ~nosti . Porodi ca se smatra pri rodnom i osnov-
nom }el i jom dru{ tvene zajedni ce i i ma pravo na za{ ti tu dru{ -
tva i dr` ave. Bra-na i vanbra-na deca su i zjedna-ena u pogl edu
pru` awa soci jal ne za{ ti te. Kroz obrazovawe, deca treba da se
nau-e razumevawu, trpeqi vosti i pri jateqstvu me|u narodi ma,
rasni m i verski m grupaci jama. Zna-aj ovi h odredaba Op{ t e
dekl araci je je u wi hovom pravnom karakteru i obavezi dr` ava
potpi sni ca da i h unesu u svoje zakonske propi se.²

General na skup{ ti na UN usvoji |a je 1966. Me|unarodni
pakt o ekonomski m, soci jal ni m i kul t urni m pravi ma i Me|u-
narodni pakt o gra|anski m i poli ti ~ki m pravi ma. U prvom
dokumentu predvi |ena je naj{ i ra mogu}a za{ ti ta za porodi cu,
posebno u vreme wenog zasni wawa i dok je odgovorna za i zdr` a-
vawe i odgajawe dece o kojoj se stara. Dr` ave ugovorni ce pri z-
naju pravo svakog deteta na ` i vot i zdravqe bez i kakve di skri -
mi naci je po porekl u i predvi |aju za{ ti tu od bi l o kakvog pri v-
rednog i l i dru{ tvenog i skori { }avawa. Deca mogu bi ti i zrab-
qi vana zapo{ qavawem na radovi ma koji { tete wi hovom mora-
l u i zdravqu, dovode u opasnost ` i vot deteta i l i spre-avaju de-
tetov normal an razvoj. Dr` ave su se tako |e obavezal e da odrede
dowu grani cu starosti i spod koje }e zapo{ qavawe dece bi ti
ka` wi vo po zakonu.³ Pakt o gra|anski m i poli ti ~ki m pravi -

¹ Poveqa UN, usvojena 26. juna 1945, a stupi |a na snagu 24. oktobra 1945.
Ci tat preuzet i z prevoda Prava ~oveka, (uredni k Vasi qevi },V.), Pro-
metej , Beograd 1991, str. 40.

² Op{ t a dekl araci ja o pravi ma ~oveka, usvojena i prokl amovana rezol u-
ci jom Gen. sk. UN-a 217 (III) od 10. decembra 1948. Ci tat preuzet i z pre-
voda Prava ~oveka, op.ci t, str. 40.

³ Me|unarodni pakt o ekonomski m, soci jal ni m i kul turni m pravi ma, us-
vojena rezol uci jom Gen. sk.UN 2200A (XXI) od 16. decembra 1966. Ci tat
prevoda preuzet i z Prava ~oveka, op.ci t., str. 41.

ma predvi|a posebnu za{ti tu dece. Svako dete, bez ikakvog razli kovanja zasnovanog na rasi, boji, polu, jeziku, veroispovesti, nacionalnosti ili dru{tvenom poreklu, imovini ili ro|ewu ima pravo na mere za{tite od strane porodice, dru{tva i dr`ave koje zahteva wegov pol o`aj malol etnika.⁴

II

Zna-ajan me|unarodni dokument koji m se {titi li -nost -oveka od najrani je ml adosti je Deklaracija o pravima deteta iz 1959. Deklaracija predvi|a za{ti tu sve dece, bez ikakve razlike ili diskriminacije zasnovane na rasi, boji, ko`e, polu, jeziku, veroispovesti, politici -kom ili drugom mi{qewu, nacionalnom ili socijalnom poreklu, imovini ili ro|ewu. Dr`ave su obavezne da omogu}e posebne olak{ice da bi se deca razvijala zdravo na fizi -kom, mentalnom, moralnom, duhovnom i dru{tvenom planu u uslovima slobode i dostojanstva. Isto tako, dr`avni organi i institucije uvek treba da se pridr`avaju primene principa "najve}eg interesa deteta". Posebna dru{tvena za{tita obezbe|uje se fizi -ki, mentalno ili socijalno zaptenoj deci, kao i deci koja su bez porodice ili nemaju dovoljno sredstava za izdr`avawe (na primer, pl}awe posebnih dodataka za decu iz velikih porodica). [kolovawe dece treba da bude besplatno i obavezno bar u osnovnom stupwu, a op{te obrazovawe koje deca dobijaju, treba da unapredi wihovu op{tu kulturnu, razvijewu sposobnosti, li -no rasu|iwawe, ose}awe moral a i dru{tvene odgovornosti. Tako|e, propisuje se da dete treba da ima pravo na igru i razonodu koji treba da budu usmereni i stimi cewima kao i obrazovawe. Kao vid dru{tvene za{tite dece uvodi se ograni -ewe zapo{ -qavawa malol etnika kroz postavqawe najni `e starosne granice za zapo{qavawe i zabranu rada na poslovi ma {tetnim po zdravqe, obrazovawe, fizi -ki, mentalni i moralni razvoj deteta. Deklaracij a nal a`e za{ti tu deteta od svih oblika zanelari vawa, okrutnosti i eksploatacije i zabrawuje svaku moguć -nost da dete bude predmet trgovine u bilo kom obliku.⁵ Deklaracija, za razliku od svih -nih dokumenata, ne predvi|a nikakva

⁴ Me|unarodni pakt o gra|anskim i politiki -kim pravima, usvojen rezolucijom Gen. sk. UN-a 2200 A (XXI) od 16. decembra 1966. Citat preuzet iz prevoda Prava -oveka, op.cit, str. 58.

⁵ Deklaracija o pravima deteta, usvojena i proklamovana rezolucijom Gen. sk. UN-a 1386 (XIV) od 20. novembra 1959. Citat preuzet iz prevoda Prava -oveka, op.cit, str. 71-73.

ograničena prava. To ukazuje na razliku u tretmanu prava i slabode odraslih i dece. Prava dece se ne mogu ograničiti se može ukinuti bilo koje pravo deteta. Time je sprečena politizacija prava dece iz koje proizilazi potreba da se neka prava posebno garantuju ak i u izuzetnim okolnostima.⁶

Pravo na ravnopravnost i oslobađawe od bilo kog višestruki skriveni je deteta propisano je u nekoliko međunarodnih akata. Dopunska konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i institucija i prakse slabe ropstvu iz 1956. zabranjuje bilo koje ustupawe deteta od strane jednog ili oba roditelja ili od roditelja od roditelja, nekom drugom licu u cilju eksploatacije deteta.⁷ Konvencija o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvete iz 1960. određuje pod izrazom "diskriminacija" svako pravilno razlike, isključivo, ograničeno ili povlačenje, koje je zasnovano na rasu, boju, jeziku, politici, drugom obeležju, nacionalnom ili društvenom poretku, ekonomskom položaju ili rodu. Države članice biće obavezne da uvedu obavezno i besplatno osnovno školovanje, s tim da roditelji i majku mogu nastojati da slabode odlučuju da li će deca pohađati državne ili druge škole koje i pružavaju minimalnu uslugu propisanu ili odobrenih od strane nadležnih vlasti, kao i o izboru verskog i moralnog obrazovawa za svoju decu.⁸ Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. predviđa obavezu država članica da zabrane i ukinu rasnu diskriminaciju u svim sferama i da garantuju pravo svakome na jednakost pred zakonom bez obzira na rasu, boju, nacionalno ili etničko poreklo. Ovo se, između ostalog, naročito odnosi na pravo na zdravu, lekarsku pomoć i socijalno osigurawe kao i pravo na obrazovawe i stručno osposobljavawe.⁹ Deklaracija UN o ukidanju diskriminacije prema ženama iz 1967. propisuje da roditelji i majku ista prava i dužnosti u od-

⁶ Jawi }-Komar, M., Pravo deteta na život i zdravu, dok. di s., Beograd 1981. str. 46.

⁷ Dopunska konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i institucija i prakse slabe ropstvu, usvojena na Konferenciji punomoćnika sazvanoj Rez. Ekonomskog i socijalnog saveta 608 (XXI) od 30. aprila 1956. Citat preuzet iz prevoda Prava čoveka, op.cit, str. 77.

⁸ Konvencija o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvete, prevod preuzet iz Arhiva za pravne i društvene nauke, br. 4/1968, str. 601.

⁹ Međ. konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, usvojena rez. Gen. sk. UN-a 2106 A (XX) od 21. decembra 1965. Citat preuzet iz prevoda Prava čoveka, op.cit, str. 89.

nosu na svoju decu i da je interes dece uvek biti i znad svega. Ovom Deklaracijom zabranjuje se zakcu-ewe braka i zme|u dece i zaru-ewe mladih devojaka pre zrelosti, s tim { to su dr`ave obavezne da utvrde najni`u starost za stupawe u brak.¹⁰ Konvencija o elimini sawu svih oblika diskriminacije `ena iz 1979. predvi|a da porodi~no vaspitawe obuhvata i pravi lno shvatawe materinstva kao dru{tvene funkcije i priznawe zajedni~ke odgovornosti mu{karaca i `ena u podizawu potomstva. U Konvenciji se istie da u svim slu~ajevi ma interes deteta bude rukovode}i principi u postupawu.¹¹

III

Me|unarodnopravna akta koji ma se {titi sl oboda naroda i druga politi~ka prava sadr`e odredbe koje se odnose na prava deteta. Deklaracija o {irewu me|u omladinom ideala mira, uzajamnog po{tovawa i razumevawa me|u narodima iz 1965. propi suje da mlade qude treba odgajati u duhu mira, pravde, sl obode, uzajamnog po{tovawa i razumevawa da bi se ostvarila ravnopravnost svih qudskih bi}a i nacija, kao i ekonomskog i socijalnog napretka, razoru`avawa i o~uvawa me|unarodnog mira i bezbednosti. Sredstva vaspitawa dece, koja se primewuju u okviru porodi ce i kroz sistem obrazovawa, me|u mladi m qudi ma treba da neguju i deje mira, ~ove~nosti, sl obode i me|unarodne solidarnosti. Glavni cilj obrazovawa mladih je razvijawe svih wihovih sposobnosti i sticawe moralnih osobina.¹²

Neki od regionalnih op{tih dokumenata o pravima ~oveka sadr`e i odredbe koje propi suju osnovna prava deteta. Ameri~ka deklaracija o pravima i du`nostima ~oveka iz 1948. propi suje da svako qudsko bi}e ima pravo na `ivot, sl obodu i bezbednost svoje li~nosti. Sve `ene, za vreme trudno}e i dojewa, kao i sva deca, imaju pravo na posebnu za{titu, negu i pomu}. Deklaracija predvi|a uvo|ewe besplatnog, osnovnog obra-

¹⁰ Deklaracija UN o ukidawu diskriminacije prema `enama, prevod preuzet iz Arhiva za pravne i dru{tvene nauke, br. 4/1968, str. 709.

¹¹ Konvencija o elimini sawu svih oblika diskriminacije `ena, usvojena 18. decembra 1979., objavqena u Sl. listu SFRJ - Me|. ugovori, br. 11, od 9. oktobra 1981. Citat preuzet iz prevoda Prava ~oveka, op.cit, str. 108. i 112.

¹² Deklaracija o {irewu me|u omladinom ideala mira, uzajamnog po{tovawa i razumevawa me|u narodima. Cit. prema prevodu iz Arhiva za pravne i dru{tvene nauke, br. 4/1968, str. 746-747.

zovawa.¹³ Afri -ka poveća o pravi ma -oveka i naroda iz 1981. porodi cu smatra pri rodnom zajedni com i osnovom dru{ tva, ko ju { ti ti dr`ava, vode}i ra-una o wenom fizi -kom zdravcu i moral u. Obaveza je dr`ave da poma`e porodi cu i da osigura za{ ti tu prava`ena i dece na-na-i n kako to predvi |aju me|unaro dne dekl araci je i konvenci je. Ameri -ka konvenci ja o qudski m pravi ma i z 1969. odvojeno propi suje prava porodi ce i prava deteta. Porodi ca je pri rodna i osnovna grupna jedi ni ca dru{ tva koja i ma pravo na za{ ti tu od strane dru{ tva i dr`ave. Na dr`avama-ugovorni cama le` i odgovornost da obezbe de jednakost u pravi ma i ravnote`u i zme|u bra-ni h drugova u vezi sa brakom, i u toku braka, a za slu-aj wegovog raski da i skqu-ivo }e se uzimati u obzir najboqi li-ni i teresi dece (bra-na i vanbra-na deca su i zjedna-ena u pravi ma). Svako mal ol etno dete i ma pravo na mere za{ ti te koje su predvi |ene za mal ol etni -ki status i wi h su du`ni da primewuju porodi ca, dru{ tvo i dr`ava.¹⁴

Op{ ti akti me|unarnog zna-aja o pravi ma -oveka iz 1968. u koji ma su sadr`ane odredbe o pravi ma deteta su Mont real ska dekl araci ja Skup{ t i ne za prava -oveka i Teheranska prokl amaci ja. Mont real skom dekl araci jom potvr |uje se da ni jedno pravo nema ve}u potrebu za pri znawem nego { to je pravo deteta u bi lo kom del u sveta. Posl edi ce koje rat i nasi ce i maju nad decom pri vukle su pa`wu javnosti , al i skri vene nepravde koje proi sti -u iz si roma{ tva, neznawa i di skri mi naci je vrlo -esto prol aze nezapa`eno.¹⁵ Teheranska prokl amaci ja propi suje da je za{ ti ta porodi ce i dece bri ga me|unaro dne zajedni ce. Rodi teqi i maju osnovno pravo da sl obodno i po saves ti odrede kol i ko }e porodi ca bi ti vel i ka i u koji m }e razmaci ma ra|ati decu.¹⁶

IV

Najnovi ji dokument me|unaro dne zajedni ce o za{ ti ti prava deteta je Konvenci ja UN o pravi ma det eta i z 1990. Pre-

¹³ Ameri -ka dekl araci ja o pravi ma i du`nostima -oveka. Ci t. prema prevodu i z Arhi va za pravne i dru{ t vene nauke br. 4/1968, str. 761-763.

¹⁴ Ameri -ka konvenci ja o qudski m pravi ma i z 1969. Ci t. prema prevodu i z Prava -oveka, op.ci t, str.167, 182. i 183.

¹⁵ Montreal ska dekl araci ja Skup{ t i ne za prava -oveka. Ci t. prema prevodu i z Arhi va za pravne i dru{ t vene nauke 4/1968. str. 821.

¹⁶ Teheranska prokl amaci ja. Ci t. prema prevodu i z Arhi va za pravne i dru{ t vene nauke, 4/1968. str. 838.

ma Konvenciji dete je ljudsko biće sve do navršene osamnaeste godine i vota osim ako se punoletstvo nestiže ranije. Države članice Konvencije obavezale su se da je poštovati i obezbediti prava koja su sadržana u voj, svakom detetu pod njihovom jurisdikcijom, bez ikakve diskriminacije. To pre svega, znači da države članice pri znaju da svako dete samim rođenjem ima pravo na život i da od tog trenutka ono stiče pravo na ime, pravo na staranje, pravo na državljanstvo i pravo da zna ko su mu roditelji. Detetu se priznaje i pravo na slobodu izražavanja, slobodu mišljenja, savesti i veroispovesti.¹⁷ Dete nikome ne može odvojiti od roditelja protiv njihove volje, osim u slučajevima izostavljanja i zanemarivanja deteta, kao i kod rastave roditelja, kada se mora doneti odluka o mestu stanovanja deteta.

Konvencija predviđa zaštiti deteta od određenih oblika viktimizacije. Tako, razlikuje seksualno zlostavljanje i zloupotrebu deteta od navođenja ili prisiljavanja deteta da učestvuje u nezakonitim seksualnim aktivnostima, korišćenjem dece u prostituciji i u pornografskim predstavama i nasipima. Zatim, države članice Konvencije obavezale su se da sprečavaju nelaganu trgovinu decom, kao i da zaštite decu od ekonomske eksploatacije i od obavljanja poslova koji mogu biti štetni po zdravlje dece ili ometi njihov razvoj. Posebno je istaknuta potreba da se deca zaštite od upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci. No, bez obzira na oblik viktimizacije koji je dete pretrpelo, neophodno je pružiti pomoć detetu i, kako bi se ono psihiki i fizički oporavilo u nekoj drugoj sredini, u kojoj se podstiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo deteta.

Sva deca imaju pravo na najviši i niivo zdravstvene i medicinske zaštite. Međutim, za razliku od duhovno i telesno zdravog deteta, mentalno oštećenog ili fizički invalidnog deteta, treba obezbediti posebnu negu i uslugu u kojima hendikepirano dete može ostvariti dostojanstvo i biti osposobeno za samostalan život u zajednici. Isto tako, Konvencija svoj deci, bez razlike, priznaje pravo na obrazovanje, s tim što osnovno obrazovanje treba da bude obavezno i besplatno. U odnosu na prošla vremena, međunarodnom zaštitom prava deteta učinjen je krupan korak napred za nesmetani i pravilan razvoj dece, kao najvažnije zaštite njihovih međusobnih i međunarodnih odnosa.

¹⁷ Konvencija UN o pravima deteta, Sl. list SFRJ - Međugovori br.15. iz 1990. Čit. prema prevodu iz Prava oveka, op. cit, str. 215-218.

Bez obzira na obimnu međunarodnopravnu zaštitu, sa velikim brojem proklamovanih prava, stvarna zaštita dece od različitih oblika zlostavljanja i zlostavljanja je u mnogim zemljama sveta, a obim viktimizacije dece se povećao (nova ratna područja, trgovina decom, sve veća rasprostranjenost upotrebe droge i alkohola među decom). Isto tako, neke od najrazvijenijih zemlja sveta, kao SAD, još nisu pristupile Konvenciji UN o pravima deteta, zbog nenadležnosti Federacije da reguliše i piše obrazovava, usvajava dece i zaštitu opšte dobrobiti deteta. Zbog toga, mnoga od predviđenih prava ostaju samo na papiru. Smatramo da bi međunarodna zajednica speovoljivom mera za sprečavanje viktimizacije deteta, u skladu i u skladu i u skladu akcija pojedinačno u zemljama sveta, u skladu i mnogo više da se smanji broj ugroženih i povređenih dece.

Pošto je seksualno zlostavljanje i "komercijalno iskorišćavanje dece" poprimilo oblike savremenog ropstva, neophodna je međunarodna saradnja u tome da se ove pojave i skorne. Svetski kongres protiv komercijalnih seksualnih iskorišćavanja dece po prvi put je održan u Stokholmu od 27-31. avgusta 1996. Organizatori su bili Fond UN za decu (UNICEF) i Organizacija ekonomske saradnje i razvoja u Aziji. Kongresu su prisustvovali predstavnici vlada iz 122 države, zajedno sa nevladinim organizacijama. Na Kongresu je usvojena Deklaracija protiv komercijalne seksualne zlostavljanja dece. Već 19. septembra 1996. Savet Evrope, sa sedištem u Strazburu, usvojio je rezoluciju kojom se od zemlja Evropske unije zahteva da povedu posebnu borbu protiv sve veće rasprostranjenosti pojave seksualnog zlostavljanja dece.

U SR Jugoslaviji oblici seksualnog zlostavljanja i zlostavljanja dece i krivični su normama pozitivnog krivičnog zakonodavstva. Takođe, naša zemlja je potpisnik Konvencije o pravima deteta iz 1989. kojom je obuhvaćena i zaštita interesa deteta u seksualnoj sferi.

Pošto SRJ nije bila učesnik Svetskog kongresa protiv komercijalnih seksualnih iskorišćavanja dece smatramo da postoji interes pravne javnosti da se upozna sa tekstom ovog međunarodnog pravnog akta.

Naima, prema Deklaraciji komercijalna seksualna eksploatacija dece je osnovna povreda prava deteta kojom se prema detetu postupa kao prema komercijalnom ili seksualnom objektu. Društveno ekonomski faktori smatraju se glavnim uzrokom ove pojave ali ne smeju predstavljati veno opravdanje. Plan akcija zemlja potpisnica Deklaracije odnosi se na sprovedenu saradnju nacionalnih, regionalnih i međunarodnih or-

gani zaci ja proti v komercijal ne seksual ne upotrebe dece. Posebno su razra|ene mere prevenci je ove pojave, kao i za{ ti te i oporavka seksual no vi kti mi zi rane dece. I ako Dekl araci ja predstavqa anga` ovawe zemaqa ~l ani ca "u gl obal no partnerstvo proti v komercijal nog seksual nog i skori { }avawa dece" a pl an akci je i ma va` nost preporuke u odnosu na Komi tet za prava deteta, zna-aj Kongresa i usvajawe dokumenta i maju zna-aj posebne za{ ti te prava deteta na me|unarodnom pl anu.

P R I L O G

Svet ski kongres prot i v komercijal nog seksual nog i skori { }avawa dece

Dekl araci ja i program rada
(prevod sa engl eskog jezi ka)

Dekl araci ja

1. Mi , okupqeni u Stokhol mu na Svetskom kongresu proti v komercijal nog seksual nog i skori { }avawa dece, predstavqaju}i vl ade 122 dr` ave, zajedno sa nevl adi ni m organi zaci jama, Kampawom za zaustavqawe de- i je prosti tuci je u azi jskom turi zmu (ECPAT), UNICEF-om i drugi m agenci jama koje se bave porodi com unutar Ujedi weni h naci ja, kao i drugi m za- i nteresovani m organi zaci jama i pojedinci ma { i rom sveta, ovi m anga` u- jemo sebe u gl obal no partnerstvo proti v komercijal nog seksual nog i sko- ri { }avawa dece.

I zazov

2. Svakodnevno, sve vi { e i vi { e dece { i rom sveta postaju subjekti seksual ne ekspl oataci je i seksual nog zl ostavqawa. Usagl a{ ena akci ja je neophodna na l okal ni m, naci onal ni m, regi onal ni m ni voi ma i i nternaci- onal nom ni vou da bi se zaustavi l a ova pojava.

3. Svako dete i ma pravo na potpunu za{ ti tu od svi h obl i ka seksual ne ekspl oataci je i seksual nog zl ostavqawa. To je i potvr |eno Konven- cijom o pravi ma deteta, jedni m me|unarodni m legal ni m i nstrumentom uni verzal nog zna- aja (kome je pri stupi l o 187 dr` ava ~l ani ca). Od dr` ava se zahteva da za{ ti te dete od seksual ne ekspl oataci je i seksual nog zl ostavqawa i potpomognu fi zi -ki i psi hi -ki oporavak i soci jal nu rei ntegraci ju deteta `rtve.

4. Prema Konvenciji o pravi ma deteta, najve}i i nteresi deteta bi- }e prvenstveno razmatrani u svi m akci jama koje se ti ~u dece i ona }e u` i- vati sva prava bez i kakve di skri mi naci je. U svi m stvari ma koje uti ~u na dete, ocene o detetu treba da i maju dvostruku te` i nu, u sagl asnosti sa go- di nama i zrel o{ }u deteta.

5. Komercijal na seksual na ekspl oataci ja dece je osnovna povreda prava deteta. To ukqu-uje seksual no zl ostavqawe od strane odrasl e osobe i obe{ te}ewe u gotovom novcu i l i naturi prema detetu i l i tre}oj osobi i l i osobama. Dete se smatra seksual ni m objektom i l i komercijal ni m ob-

jektom. Komercijalna seksualna eksploatacija dece stvara oblik pri nude i nasilja prema deci, i ravna je pri nudnom radu i savremeni m oblici m ropstva.

6. Siromaštvo se ne sme koristiti kao opravdanje za seksualnu eksploataciju dece, čak kada tome doprinosi sredina, koja može dovesti do takve eksploatacije. Ni u drugog kompleksa doprinosi faktor ukucuje: ekonomski diskriminacija, nepravedan socijalno-ekonomsku strukturu, diskriminacija porodice, mlađ obrazovava, rastuću potrošnju, gradsko seoske migracije, diskriminacija po rodu, neodgovorno seksualno ponašanje muškaraca, diskriminacija tradicijonalne običaja, oružane sukobe i trgovinu decom. Svi ti faktori pogoršavaju ozleditost devojčica i dečaka u korist onih koji bi ih podvodili za komercijalnu seksualnu eksploataciju.

7. Kriminalci i kriminalne mreže učestvuju u podvojenim kanalima i savu nezakonite dece u komercijalnoj seksualnoj eksploataciji i ovekovečuju takve eksploatacije. Ovi kriminalni elementi opslužuju zahtev u seksualnoj trgovini, stvoren od strane mušterija, većinom muškaraca, koji traže nezakonito seksualno zadovoljstvo sa decom. Korupcija i dosluh, odsustvo ili neadekvatno zakonodavstvo, labava primena zakona i laganost osetljivosti kadrova u primeni zakona prema bolnom udaru na decu, su sve stvari koje vode, posredno ili neposredno, ka komercijalnoj seksualnoj eksploataciji dece. To može uključiti pojedinačne i individualne postupke koji mogu biti organizovani u mlađ običaju (u porodici ili od strane poznatika) ili na višem nivou (organizovani kriminalci).

8. U roku pojedinačne i grupne svim nivoima društva doprinosi praksi eksploatacije. To uključuje posrednike, članove porodice, običajničarima, pružioce usluga, mušterije, elničare u društvu i sl. Ubeničke vlade, sve koji doprinosi eksploataciji kroz nezainteresovanost, ignorisanje bolnih posledica od kojih pate deca, ili ovekovečuju stavove i vrednosti koje decu posmatraju kao ekonomsku robu.

9. Komercijalna seksualna eksploatacija dece može da prouzrokuje ozbiljne, dugovečne, potpuno opasne posledice na fizički, psihički, duhovni, moralni i socijalni razvoj dece, uključujući i opasnost od rane trudnoće, smrt na porođaju, ozledu, retardirani razvoj, fizički i nvalidnost i zaraze koje se prenose seksualnim putem, uključujući i SIDA (AIDS). Višestruko pravo da učestvuju u detinjstvu i da vode produktivan, punopravni i dostojanstveni život je ozbiljno kompromitovano.

10. Pošto zakoni, politički programi postoje da bi sprečili komercijalnu seksualnu eksploataciju dece, i politička vođa, efikasni je mere ostvarivati adekvatna podela pomoćnih sredstava su neophodne da bi dale efekat duhu i slovu tih zakona, politički i programi.

11. Osnovni zadatak borbe protiv komercijalnog seksualnog iskorišćavanja dece oslawa se na državi porodice. Građansko društvo takođe ima osnovnu ulogu koju treba da odigra u sprečavanju i zaštiti dece od komercijalne seksualne eksploatacije. Postoji imperativ koji treba da izgradi jaku saradnju između vlada, međunarodnih organizacija i svih delova društva da odbije takvu eksploataciju.

Anga`ovawe

12. Svetski kongres ponavqa svoje anga`ovawe za prava deteta, i maju}i na umu Konvenciju o pravi ma deteta i pozi va sve dr`ave da u saradwi sa naci onal ni m i me|unarodni m organi zaci jama i gra|anski m dru{tvom urade sl ede}e:

- daju vel i ki pri ori tet akci ji prot i v komerci jal nog seksual nog i skori { }avawa dece i dodel e adekvatne i zvore za taj ci q;

- unaprede ja-u saradwu i zme|u dr`ava i svi h obl asti dru{tva da za{ ti te decu od uvl a-ewa u seksual nu trgovi nu i da oja-aju ul ogu porodi -ca u za{ ti ti dece prot i v komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je;

- kri mi nal i zuju komerci jal nu seksual nu ekspl oataci ju dece, i sto kao i druge forme seksual ne ekspl oataci je dece i osude i sankci oni { u sve u-esni ke koji su ukqu-eni , bez obzi ra da li su doma}i ili strani , po{ to je si gurno da deca `rtve ove prakse ni su ka` wavana;

- razmotre i promene, gde je podesno, zakone, pol i ti ku, programe i praksu da bi se el i mi ni sal a komerci jal na seksual na ekspl oataci ja dece;

- pri mene zakone, pol i ti ku i programe da se za{ ti te deca od komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je i osna` i komuni kaci ja i saradwa i zme|u oni h owl i ca koja pri mewuju zakone;

- potpomognu usvajawe, sredstva i { i rewe zakona, pol i ti ke i prog-rama koji bi bili podr`ani od strane rel evantni h regi onal ni h, naci onal ni h i lokal ni h mehani zama prot i v komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je dece;

- razvi jaju i ostvaruju obuhvatne rodno-senzi ti vne pl anove i prog-rame koji bi spre-aval i komerci jal nu seksual nu ekspl oataci ju dece, da bi se za{ ti ti lo i pomoglo deci `rtvama i ol ak{ ao wi hov oporavak i re- i ntegraci ja u dru{tvo;

- stvore kl i mu kroz edukaci ju, dru{tvenu mobi l i zaci ju i razvojne akti vnosti koje bi osi gural e da }e rodi teqi i drugi , koji i maju zakonske obaveze prema deci , mo}i da i spune wi hova prava, obaveze i odgovornosti da za{ ti te decu od komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je;

- mobi l i zuju pol i ti -ke i druge saradni ke, naci onal ne i me|una-rodne zajedni ce, ukqu-uju}i unutar vl adi ne organi zaci je i nevl adi ne org-ani zaci je, da pomognu dr`avama da i skorene komerci jal nu seksual nu ek- spl oataci ju dece; i

- pove}aju ul ogu narodnog u-e{ }a, ukqu-uju}i i onog de-i jeg, u pre- venci ji i el i mi naci ji komerci jal nog seksual nog i skori { }avawa dece.

13. Svetski Kongres usvaja ovu Dekl araci ju i Program akci je da bi pomogao za{ ti tu de-i ji h prava, posebno ostvari vawe Konvencije o pravi - ma deteta i drugi h rel evantni h i nstrumenata, da bi se na svetskom ni vou zaustavi l a komerci jal ana seksual na ekspl oataci ja dece

Pl an akci je prot i v komerci jal nog
seksual nog i skori { }avawa dece

1. Pl an akci je i ma za ci q da i stakne postoje}e me|unarodno anga-`ovawe, da utvrdi pri ori tete za akci ju i da potpomogne oru|a me|unarod- ni h rel evantni h i nstrumenata (vi di Aneks prvi). To je pozi v na akci ju od strane dr`ava, svi h sektora dru{tva, i naci onal ni h, regi onal ni h i me|u- narodni h organi zaci ja, prot i v komerci jal nog seksual nog i skori { }avawa dece.

2. Koordnacija i saradwa

i) Lokalni/nacionalni ni voi

a) hitno oja-ati obimne, poprečno-sektoralne i integralne strategije i mere, tako da do 2000. godine nastanu nacionalni planovi akcije i indikatora progresu, sa određenim ciljevima i vremenskim okvirima za ostvarenje, a koja bi bila smawewe broja dece koja bi bila poverena komercijalnom seksualnom eksploataciji i gajewem sredine, stavovima i praksom koji su odgovorni prema pravima dece;

b) hitno razviti ostvari vawe i kontrolisawe mehanizama i inih ta-aka na nacionalni i lokalni ni voi ma, u saradwi sa građanski društvom, tako da do 2000. godine postoji baza podataka o deci poverenih komercijalnom seksualnom eksploataciji, o onima koji su ih eksploatisali, sa bitnim istraivawem i specijalnom paom prema sveukupnim podacima o starosti, polu, nacionalnosti, domorodakim statusom, okolnostima koje su doprinele komercijalnoj seksualnoj eksploataciji, i sa po{tovawem prema poverljivosti koju su ukazala deca-rtve naroi to u odnosu na obelodawawe u javnosti;

v) gajiti vrstu interakciju i saradwu i zmejuvladnih i nevladnih sektora da bi se planirale, ugrađivale i procewivale mere protiv komercijalne seksualne eksploatacije dece, u sprezi sa kampanjama koje bi pokrenule porodice i zajednice da za{tite decu od komercijalne seksualne eksploatacije i sa pravilnim rasporedom sredstava;

ii) Regionalni/meunarodni ni voi

g) potpomo}i boqu saradwu i zmeju drava i meunarodnih organizacija, ukqu-uju}i regionalne organizacije, i druge katalizatore koji imaju kqu-nu ulogu u odstrawivawu komercijalne seksualne eksploatacije dece, ukqu-uju}i i Komitet za prava dece, UNICEF, ILO, UNESCO, UNDP, WHO, UNAIDS, UNHCR, IOM, Svetsku banku /IMF, INTERPOL, Odeqewe UN za prevenciju zlo-i na i krvi-no pravo, UNFPA, Svetsku turisti-ku organizaciju, Visoki komesarijat UN za qudska prava, Centar UN za qudska prava, Komisiju UN za qudska prava i wenog l zvestioca za kupoprodaju dece i Radnu grupu za savremene oblike ropstva, tako da svaki od njih upravqa svoje aktivnosti prema Planu rada, u saglasnosti sa svojim osobitim ovla}ewima;

d) zastupati i pokrenuti podravawe de-ijih prava i obezbediti podesne izvorce koji ma }emo}i da se za{tite deca od komercijalne seksualne eksploatacije;

}) i zvu}i puno ostvari vawe Konvencije o pravima deteta od strane drava, ukqu-uju}i zahteve za izve{taji ma Komitetu za prava deteta u saglasnosti sa postoje}im rokovima i podsta}i prawe u napredovawu zemaqa prema punoj realizaciji prava deteta u kontekstu delovawa drugih relevantnih organa UN-a, tela i mehanizama, ukqu-uju}i Komisiju UN za qudska prava i wenog specijalnog l zvestioca za kupoprodaju dece.

3. Prevencija

a) obezbediti deci {kol ovawe, kao na-in da se njihov status poboc{a i na-ini ti osnovno {kol ovawe obavezni i dostupni za svakoga;

b) poboc{ati kori}ewe i obezbediti relevantnu zdravstvenu slu`bu, edukaciju, obu-avawe, rekreaciju i odgovaraju}i ambijent za po-

rodi ce i decu koja su podl o` na komerci jal noj seksual noj ekspl oataci ji , ukqu-uju}i i one koji su preme{ teni , bez doma , izbeglice, bez dr` avqanstva, neprijavqeni , i/i li oni koji su zadr` ani u dr` avni m insti tuci - jama;

v) povi si ti obrazovawe o de-iji m pravi ma , i ugradi ti , gde je podesno, Konvenciju o pravi ma deteta u fORMAL no i neFORMAL no vaspitawe za sve zajedni ce, porodi ce i decu;

g) pokrenuti komuni kaci ju sa vi { e ose}ajnosti i zme|u pol ova, podi zati svest putem medi ja i i nFORMATI vni h kampawa i edukovati vl adi no osobce i druge javne li -nosti o pravi ma dece i o nezakoni tom i { tetnom uti caju komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je dece i potpomo}i odgovoran seksual ni stav i pona{ awe u dru{ tvu, u nameri da se sa-uva detetov razvoj, ose}awe za dostojanstvo i samopo{ tovawe;

d) unapredi ti detetova prava u porodi -nom vaspitawu i pomo}i razvoj porodi ce, ukqu-uju}i shvatawe da su oba rodi teqa podjednako odgovorna za svoju decu, sa posebnom i ntervencijom koja bi spre-i la seksual -no nasi ce prema deci ;

) i denti f i kovati ili utvrdi ti programe edukaci je bez premca i nadgl edati mre` e koje bi bile suprotne komerci jal noj seksual noj ekspl oataci ji dece;

e) formul isati ili osna` iti i ostvari ti rodno-ose tqi ve naci onalne dru{ tvene i ekonomske poli ti ke i programe da bi se pomogl o deci koja su podl o` na komerci jal noj seksual noj ekspl oataci ji , porodi cama i zajedni cama u pru` awu otpora postupci ma koji dovode do komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je dece, sa posebnom pa` wom prema zl ostavqawu u porodi ci , { tetni m tradi ci onal ni m postupci ma i wi hovom uti caju na devoj-i ce i unapre| i vawe vrednosti dece kao qudski h bi }a, a ne robe; sma- wi ti si roma{ tvo potpomagawem unosni h zaposl ewa, stvarawem dohotka, i drugi m podr{ kama;

`) razvi jati ili osna` ivati , ostvari vati i davati publi ci tet re- l evantni m zakoni ma, poli ti kama i programi ma, u ci qu spre-avawa komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je dece, i maju}i na umu Konvenciju o pravi ma deteta;

z) pri kazi vati zakone, poli ti ke, programe i postupke u praksi koji vode ka ili ol ak{ avaju komerci jal nu seksual nu ekspl oataci ju dece i us- vajati del otvorne promene;

i) pokrenuti obl ast u bi zni su, ukqu-uju}i turi sti -ku i ndustri ju, proti v kori { }ewa wi hovi h mre` a i preduze}a za komerci jal nu seksual nu ekspl oataci ju dece;

j) podsta}i profesi onal ce u medi ji ma da razvi jaju ve{ ti ne koje oja-avaju ul ogu medi ja u obezbe| i vawu i nFORMI sanosti o najvi { em kval i - tetu, pouzdanosti i eti -ki m standardi ma koji su zai nteresovani za sve as- pekte komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je dece; i

k) poga|ati one koji su ume{ ani u komerci jal nu seksual nu ekspl o- ataci ju dece i nFORMACI jom, vaspitawem i sezati daqe kampawama i prog- rami ma koji bi potpomogl i promene u pona{ awu da bi se tako dejstvoval o nasuprot praksi .

4. Za{ t i t a

a) razvi ti ili osna` iti i sprovedi ti zakone, poli ti ke i programe u ci qu za{ ti te dece i zabrani ti komerci jal nu seksual nu ekspl oatyaci ju

dece, i maju}i na umu da razli -i ti ti povi i zvr{ i laca i godi na starosti i okolnosti vezanih za `rtve zahtevaju razli -i ta zakonska i programska reagovawa;

b) razvi ti ili osna` i ti i sprovodi ti naci onalne zakone da bi se utvrdi la krivi -na odgovornost onih koji obezbe|uju usluge, mu{teri ja i posredni ka u de-i joj prosti tuciji , trgovi ni decom, de-i joj pornografiji , ukqu-uju}i i posedovawe de-i je pornografije, kao i druga nezakoni ta seksual na akti vnost;

v) razvi ti ili osna` i ti i sprovodi ti naci onalne zakone, poli ti ke i programe koji { ti te decu `rtve komercijalne seksualne eksploataci je od toga da budu ka` weni kao krimi nalci i obezbedi ti im puno pravo na kori { }ewe potpornih slu`bi i prijateqski nastrojenog osobca u svim sektori ma, posebno u zakonodavnoj, soci jalnoj i zdravstvenoj obl asti ;

g) u slu -aju seks-turizma, razvi ti ili osna` i ti i sprovodi ti zakone da bi se krimi nal izoval i postupci dr`avcana iz dr`ava porekla kada u -i ne zlo -i ne proti v dece u zemqama odredi { ta ("ekstra-teri torijalni krivi -ni zakoni ci "); potpomo}i ekstradi ciju i podesi ti druge akti vnosti kako bi se osi gural o da osoba koja eksploati { e dete u drugoj zemqi (zemqi desti naci je) bude osu|ena ili u zemqi porekla ili u zemqi desti naci je; osna` i ti i pri mewi vati zakone, ukqu-uju}i konfiskaciju i uzap-}ewe pri mu}stava i profi ta, kao i druge sankcije, proti vu onih koji po -i ne seksualne zlo -i ne prema deci u zemqama desti naci je; tako |e treba razmewi vati rel evantne podatke;

d) u slu -aju trgovi ne decom, razvi jati i pri mewi vati naci onalne zakone, poli ti ke i programe kako bi se za{ ti ti la deca da budu predmet trgovi ne unutar grani ca ili izvan wi hi ka` wovati trgovce; na grani --nim prel azi ma treba tretati takvu decu humano prema odredbama naci onalnih zakona o imigraciji i utvrdi ti pri premcena predstavnici tva koja bi osi gural a wi hov bezbedni povratak u zemqe porekla u pratwi slu`bi za podr{ku; tako |e treba razmewi vati rel evantne podatke;

) i denti f i kovati i osna` i ti ili utvrdi ti mre`e izme|u naci onalnih i me|unarodnih krimi nalisti -kih slu`bi, ukqu-uju}i INTERPOL, a gra|ansko dru{tvo usmeri ti na kontrolu komercijalne seksualne eksploataci je dece; osnovati specijalne jedi nice me|u osobqem krimi nalisti -ke slu`be, sa odgovaraju}im izvorima i sposobno{ }u za prijateqski odnos prema deci u ci qu suprotstavqawa komercijalnom seksualnom iskori { }avawu dece; postavi ti ofi cire za vezu koji bi se trudi li da osi guraju prava deteta tokom poli cijske i strage i sudskog postupka radi razmene kqu-nih i nformacija; i obu -i ti celo osobqe krimi nalisti -ke slu`be o razvoju deteta i pravi ma deteta, posebno o Konvenciji o pravi ma deteta, kao i o drugim osnovnim standardi ma o cqudski m pravi ma i naci onalnom zakonodavstvu;

e) i denti f i kovati i podsta}i ustanovqavawe naci onalnih i me|unarodnih mre`a i udru`ewa u gra|anskom dru{tvu da bi za{ ti ti la decu od komercijalne seksualne eksploataci je; gaji ti akciju i interakciju izme|u zajedni ca, porodi ca, nevl adini h organizacija, obl asti bi zni sa, ukqu-uju}i i turisti -ke agencije, Svetsku turisti -ku organizaciju, posl odavce i udru`ewa si ndi kata, kompjutersku i tehnolo{ku i ndustri ju, masmedi je, profesi onal na udru`ewa i pru`aoce usluga da nadgl edaju i pri javquju slu -ajeve vl asti ma i da usvoje dobrovoqne etike zakone u opho-

lewu; i
) osnovati si gurna skrovi { ta za decu koja su pobegli a od komerci -
 jal nog seksualnog i skori { }avawa i za{ ti ti od zastra{ i vawa i uznemi ra-
 vawa one koji pru` aju pomo} deci `rtvama komerci jal ne seksual ne eks-
 pl oataci je.

5. Oporavak i rei ntegraci ja

a) usvoji ti ne kazneni pristup prema deci `rtvama komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je pri dr` avaju}i se detetovih prava, vode}i posebnu pa` wu da sudski postupak ne pogor{ a traumatu koju je dete ve} i skusi lo i da reakcija si stema bude spojena sa legalnim sredstvi ma pomo}i , gde je to odobreno i da sudska mera popravca decu `rtve;

b) obezbedi ti soci jal no, medicinski i psiholo{ ko savetovawe i druge mere podr{ ke deci `rtvama komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je, kao i wi hovi m porodi cama, obra}aju}i posebnu pa` wu na one sa bol esti ma koje se prenose seksualnim putem, ukqu-uju}i HIV/AIDS i to s obzi rom na samopo{ tovawe, dostojanstvo i prava deteta;

v) preduzeti rodno-osetqi vu obuku medicinskog osobca, nastavnika, soci jalnih radnika, nevl adini h organizacija i drugih koji rade da pomognu deci `rtvama komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je, u skladu sa razvojem deteta i ostvarewem wegovih prava, i maju}i na umu Konvenciju o pravima deteta i druge relevantne standarde o cudske m pravima;

g) preduzeti efikasnu akciju da se spre-i i odstrani dru{ tveno ` i gosawe dece `rtava i wi hove dece; ol ak{ ati oporavak i rei ntegraciju dece `rtava u dru{ tvene zajednice i porodice; u slu-aju kada je neophodno smestiti dete u ustanovu osigurati da to najmawe { to je mogu}e traje u skladu sa najvi { im i nteresi ma deteta;

d) potpomo}i al ternativne na-i ne zara| i vawa za ` i vot sa adekvatnim slu` bama pomo}i prema deci `rtvama i wi hovi m porodi cama da bi se tako spre-i la daqa komerci jal na seksual na ekspl oataci ja; i

) usvoji ti ne samo zakonske sankcije protiv u-i ni laca seksualnih zlo-i na prema deci , ve} i socio-medici nske i psiholo{ ke mere koje bi stvorile promene u pona{ awu kod po-i ni laca.

6. Detetovo u-e{ }e

a) potpomo}i u-e{ }e dece, ukqu-uju}i decu `rtve, ml adecude, wi hove porodice, osobe iz vi { ih dru{ tvenih sl ojeva i druge koji mogu da pomognu deci , tako da oni mogu da izraze svoja gl edi { ta i preduzmu akciju da za{ ti te decu od komerci jal ne seksual ne ekspl oataci je i da pomognu deci `rtvama rei ntegraciju u zajednicu; i

b) identifikovati i li utvrditi i potpomo}i povezi vawe dece i ml adih cudi kao zastupnike de-i jih prava i ukqu-i ti decu, prema wi hovi m razvojni m kapacitetima, u izgradwui ostvari vawe dr` avnih i drugih programa koji se wi hti -u.

Aneks I

Pl an akcije upu}uje na mnoge me| unarodne i sntrumente, preporuke i ci qeve koji se odnose na decu i wi hove porodice. Oni obuhvataju sl ede}e:

- Konvenciju ILO broj 29 koja se odnosi na pri si qavawe na pri nud-

ni rad, i z 1930. god.;

- Uni verzal nu dekl araci ju o qudski m pravi ma i z 1948. god.;
 - Konvenci ju o zabrani trgovi ne qudi ma i ekspl oataci je tu|e prosti tuci je i z 1949. god.;
 - Konvenci ju ILO br. 105 koja se odnosi na uki dawe pri nudnog rada, i z 1957. god.;
 - Me|unarodni sporazum o gra|anski m i pol i ti -ki m pravi ma, i z 1966. god.;
 - Me|unarodni sporazum o ekonomski m, soci jal ni m i kul turni m pravi ma, i z 1966. god.;
 - Konvenci ju ILO br. 138 koja se odnosi na mi ni mal ni uzrast dopus- ti v za zapo{ qewe, i z 1973. god.;
 - Konvenci ju o uki dawu svi h obl i ka di skri mi naci je prema ` enama, i z 1979. god.;
 - Konvenci ju o pravi ma deteta, i z 1989. god.;
 - Svetsku dekl araci ju o opstanku, za{ ti ti i razvoju dece i wen PI an akci je, i z 1990. god.;
 - Program akci je Komi si je o qudski m pravi ma pri UN-a za spre-a- vawe trgovi ne decom, de-i je prosti tuci je i de-i je pornograf i je, i z 1992. god.;
 - Be-ka dekl araci ja i Program akci je sa Svetske konferenci je o qudski m pravi ma, i z 1993. god.;
 - Dekl araci ja UN-a o uki dawu nasi qa nad `enom, i z 1993. god.;
 - Kai rska dekl araci ja i Program akci je sa svetske Konf erenci je o razvi tku stanovni { tva, i z 1994. god.;
 - Dekl araci ja i z Kopenhagena i PI an akci je sa Svetskog sami ta o soci jal nom razvoju, i z 1995. god.;
 - Dekl araci ja i z Bei ji ng-a i PI atforma za akci ju sa ^etvrte svet- ske konferenci je o ` enama, i z 1995. god.;
 - Program akci je Komi si je o qudski m pravi ma pri UN-a za spre-a- vawe trgovi ne qudi ma i ekspl oataci ju tu|e prosti tuci je, i z 1996. god.
- PI an akci je zauzi ma va`nost preporuka u odnosu na Komi tet za prava deteta i Speci jal nog i zvesti oca za prodaju dece. To potvr|uje i ni- cijati va mnogi h me|unarodni h i regi onal ni h organi zaci ja, ukqu-uju}i INTERPOL, Svetsku turi sti -ku organi zaci ju (posebno, zvani -na i zjava Svetske turi sti -ke organi zaci je i z 1995. god. o Spre-avawu organi zova- nog seks-turi zma), kao i Savet Evrope (posebno, Preporuka br. R 91 11 ko- ja se odnosi na seksual nu ekspl oataci ju, pornograf i ju i prosti tuci ju, kao i trgovi nu decom i ml adi ma). PI an akci je tako|e poznaje proces razvoja mogu}eg Neobaveznog protokol a o prodaji dece, de-i joj prosti tuci ji i de- -i joj pornograf i ji .

Miomira Kostić, Niš

RECOGNITION AND PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN INTERNATIONAL LAW TERMS

Summary

Protection of children's rights on the international level is assumed within the protection of general human rights, but also through the instruments of special protection of children's rights. The latest document of the international community dealing with the protection of children's rights is the UN Convention on Children's Rights of 1990. The member states of the Convention have made a commitment to respect and ensure the rights included in it to every single child under their jurisdiction with no discrimination at all. The Convention proclaims children's protection from certain forms of victimization. Thus, it makes a distinction between children's sexual exploitation and abuse, and the act of seducing or forcing them to take part in an illegal sexual intercourse, or be used in prostitution and pornographic shows or journals. Being that molestation and "commercial exploitation of children" have taken the form of modern slavery, international cooperation turns out to be indispensable in our strivings to uproot such pheoomena. The first world congress against commercial sexual exploitation of children was held in Stockholm on August 27-31, 1996. The Congress was attended by the representatives of 122 countries, together with non-governmental organizations. During the Congress a declaration against commercial sexual exploitation of children was adopted.

Key words: children's rights, assaulted child, "commercial exploitation of children", Convention on Children's Rights, protection of children.